

מוסדי דעת ונתיבי תורה מהיכל רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א

• ישיבת פוניבז' •

יום כיפור תשפ"ז

• בס"ד • שנה ג' • גליון קט"ז •

הקבלה המועילה - חיזוק "היום"

את החביבות שיש לנו לד' מינים, צריך לקחת לכל שאר המצות, כחביבות האתרוג, כך נחבב כל 'ברכת המזון', ופשיטא שאז נכון כראוי בברכת המזון, שלפי גודל החיבוב, כך יהיה השמירה וקיומה.

הקבלות צריכות להיות כשינוי ההסתכלות

תפקידנו להשקיע בזה את עיקר הכוח, מקבלים עכשיו קבלות, והסיבה לכך לא צריכה להיות בגלל שעכשיו יש אוירה לקבל קבלות, אלא לשנות את כל היחס למצוה, לשנות את ההסתכלות על החשיבות שלנו לתורה, למצוות, לקריאת שמע, לבין אדם לחברו. גם מי שמחליט להתחזק בבין אדם לחברו, בדרך כלל הוא מחליט שמהיום הוא לא יבזה את חברו, אבל הוא לא מחבב אותו עכשיו יותר. הקבלה צריכה להיות שאוהבים את האחר, מי שאוהב את חברו לעולם הוא לא יבזה אותו, אף אחד לא צריך לעבוד ע"ע לא לבזות את אביו, הוא אוהב אותו. מי שרק מקבל עליו להתחזק בבין אדם לחברו, הוא לא מבזה את חברו בגלל האיסור שבזה, ואז לפעמים יש לו ניסיונות, ולא תמיד עומדים בניסיון.

כך זה בכל מצוה, מי שמחבב את המצוה ועושה אותה ברצון ובשמחה, הוא יפול בזה הרבה פחות, אבל מי שעושה את המצוה מתוך הכרח, פשיטא שיפול בזה הרבה יותר.

"כאילו היום נצטוו, כאילו היום באת בברית"

התורה נתנה לנו עצה גם לזה, חומש דברים מלא בעצות ואזהרות לקיום התורה והמצוות, משה רבנו אומר לעם ישראל את כל היסודות לעתיד, איך לחיות את החיים. ובפרשת כי תבא יש ב' עצות לזה שהם המפתח להכל. כתוב (דברים כ"ו, כ"ז) "היום הזה ד' אלוקיך מצווך לעשות את החוקים האלה ואת המשפטים ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך", ופירש"י "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים כאילו בו ביום נצטוו", ילד שמתחיל להניח תפילין הוא לא מסיח דעתו לרגע אחד מהם, אבל במרוצת הימים, מתרגלים ומרגישים פחות את ההתלהבות. וזה מה שהתורה מלמדת אותנו, מי שרוצה לשמור את התורה שירגיש בכל יום, כאילו היום נצטווה על כל המצוות, וזה יתן את כל ההתלהבות והחשק למצוות.

והעצה השניה לזה כתובה בהמשך (שם כ"ז, ט) "היום הזה נהיית לעם", ומפרש רש"י "בכל יום יהיו בעיניך כאילו היום באת עמו בברית", היום התחייבנו על קיום התורה, ולא שייך שעוד באותו היום לא נקיים את ההתחייבות שלנו לשמור את התורה והמצוות.

את האמירה הזאת אנחנו אומרים בקריאת שמע, בפרשה ראשונה, בפרשה שניה "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום", ופרש"י כאילו היום ניתנו, מי שהמצוות אצלו במהלך של "היום" יעשה את המצוות בשלמות. זה העצה שהתורה נותנת לנו לקיום התורה - שיהיה במהלך של "היום".

גם בפרשת ראה שהתורה מזהירה על קיום התורה, גם כתוב על המהלך הזה "את הברכה אשר תשמעו אל מצות ד' אלוקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום. והקללה אם לא תשמעו אל מצות ד' אלוקיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום" (שם י"א, כ"ז-כ"ח), מי שאצלו המצוות זה במהלך של "היום", הוא יקיים אותם, ואם זה לא "היום", הוא לא יקיים אותם.

להרגיש את ה"היום"

זה העצה שהתורה נותנת לנו, לא צריך לחפש עצות חדשות, רק לעשות את זה, מי שרוצה לשמור את התורה שירגיש שהיום הוא אמר "נעשה ונשמע", היום היה ברית עם הקב"ה, ואז בוודאי הוא ישמור את התורה. מי שעושה מצוה וההסתכלות שלו על המצוה היא כמצוה חדשה - זה מענין אותו, זה דבר חדש אצלו. זה העבודה שנמצאת לפנינו, להרגיש שהיום קיבלנו את התורה, היום נצטוונו על התורה, הכל היה היום.

היום הטוב ביותר לאדם

יום כיפור הוא היום הכי טוב שיכול להיות לאדם בחיים, האדם יכול להשתנות ולהתחיל חיים חדשים, למחוק ולכסס את כל ה'לכלוכים' שיש לו ולהיות אדם חדש, אפשר, ואין דבר טוב יותר לאדם מזה.

עכשיו זה הזמן להגשים את כל השאיפות והתוכניות שיש לכל אחד, כל אחד יכול, הכל פתוח, יש מידת הרחמים בלי גבול, והקב"ה מסייע למי שרוצה לשוב אליו, ותפקידנו לעשות את כל יכולותינו, לבקש סליחה ולהבטיח שלא נחטא שוב, ושההבטחה תהיה אמיתית.

אחרי שיודעים מה הרווח הגדול שבמחילת העוונות - כולם היו מבקשים סליחה ומבטיחים שישפרו מעשיהם, ועלינו להתבונן מה באמת אנחנו יכולים להרוויח ביום הזה.

להתוודות ולשוב לחטא "זה בוודאי מרד גדול"

ומהצד השני, היום הזה הוא יום של סכנה גדולה, אדם שעובר את יום כיפור בהרגשה של "שלום יהיה לי" ולא מתכוון ברצינות לשוב בתשובה - זה סכנה גדולה מאוד. והרמב"ן (דרשה לראש השנה) כותב "כיון שאמרנו שראש השנה יום דין לכל אדם וכולן נדונין בו, צריכין הכל לשום הדבר על לבם ולשוב בתשובה, ולהתחרט על עוונותיהם ועל פשעיהם, ולהרבות תפילה ותחנונים לפני הקדוש ברוך הוא שימחול על לא הודע שלהם, שאין יום הכיפורים מכפר אלא על השבים בתשובה, והתשובה חסד גדול על הבריות אבל עונש גדול הוא להם, שבזמן שאדם חוטא לא עבר על רצון בוראו אלא שעה אחת בשעת החטא, וכשהוא עומד במרדו ואינו שב בתשובה נמצא כל ימיו מכעיס לשם ואינו חושש לעשות רצון בוראו כלל, וכל שכן ישראל שמתפללין ומתלחשין ומתודין בפייה ואומרים חטאנו עוינו וכו' ואין מניחין העבירות כלל שזה בוודאי מרד גדול הוא ומוסיף על חטאתו כעס וחרון אף השם וכו'", מי שלא שב בתשובה, וכ"ש אם הוא מתוודה בפיו, אבל בליבו אינו שב בתשובה - הרי זה מרד גדול בקב"ה, ומוסיף עליו חרון אף.

נמצאנו למדים שמי שמגיע מוכן ליום הזה ומקיים את עבודת היום - יכול לתקן הכל, אבל מי שלא עושה את תפקידו ביום הזה, יכול להחמיר את מצבו פי כמה וכמה.

שורש החטא - חוסר חשיבות המצוה והעבירה

ובוודאי שכל אחד באמת רוצה לחזור בתשובה, אבל במבט לאחור קשה מאוד להצביע על חטא מסוים שתוקן בשנה האחרונה. יש חטאים חד פעמיים שאדם נופל ונכשל בהם, ואולי עליהם באמת אפשר לחזור בתשובה ולתקן המעשים באופן גמור, אבל החטאים הרגילים שנכשלים בהם תדיר, לא מדקדקים כראוי במצוות, לא מכוונים בתפילה ובברכות, ביטול תורה, העבירות שהם עיקר העוונות שלנו - אותם קשה הרבה יותר לתקן ולשוב בתשובה באמת, וכאן צריך להגיע עיקר השינוי.

ולכאורה שורש העוון הוא חוסר הערכה של המצוה והעבירה, מי שאוהב באמת את המצוה, לעולם לא ישכח לעשותה, ולעולם לא יזלזל בה. המנחת חינוך (מצוה שס"ד) נוקט להלכה שכשאדם עושה עבירה בשוגג צריך להתוודות רק "חטאתי", אבל רבנו הגדול מרן ראש הישיבה זצוק"ל באבי עזרי (פ"א מהל' תשובה ה"א) מסיק דלא כהמנ"ח וס"ל שהוא צריך להגיד "חטאתי, עוונתי פשעתי", משום שבכל שוגג יש גם איזה חלק של מזיד, מי שחמור בעיניו גודל החטא - לא יחטא גם בשוגג, אף אחד לא מפסיד סכום עצום של כסף בשוגג, והסיבה שהוא חטא כיון שגם במזיד מונח איזה רפיון, והוא לא שוגג גמור.

כל אחד צריך לשבת עם עצמו ולחשוב על הדבר הזה, על חשיבות המצוות וחומרת החטאים, ומי שהמצוה חשובה אצלו מאוד, לא חוטא גם בשוגג, זה שומר אותו מכל משמר. הדוגמא שממחישה יותר מכל - מי שיש לו אתרוג והוא מכיר את חשיבותו, הוא שומר עליו מכל משמר, זה חשוב לו, והוא מחבב את המצוה הזאת.

צורת התשובה בשלימות

העבודה על זה צריכה להיות מעכשיו, לא לחכות ל"אשמנו" בליל יום כיפור, כבר מעכשיו, יש לנו עוד זמן, שכל אחד יחשוב מה הוא רוצה לתקן באמת, ובמה הוא מוכן להשקיע, יום אחד, לא להפסיד יום אחד שאפשר לתקן בו, בכל יום לתקן פרט אחר, וכך אפשר לעבור את השנה בהרבה מאוד תיקונים וחזקונים אמיתיים. לא צריך לחפש סגולות חדשות, התורה מלמדת אותנו מה אנחנו צריכים לעשות - "היום הזה". ובלי זה, אולי אנחנו מתוודים על החטאים, אבל כבר למחרת חוזרים לכל מעשינו הרעים, וכבר למחרת הכל כעורבא פרח.

הרי למחרת יום כיפור היצר הרע מגיע מחדש, ורוצה להתחבר אלינו, לטמא וללכלך אותנו, הוא ממשיך את העבודה שלנו, והתורה נתנה לנו את העצה לזה, לחיות בהרגשה של "היום הזה" בכל השנה.

זה הבשורה של יום כיפור, אין יום יותר שמח מהיום הזה, האדם יכול לצאת מכל הבעיות שלו, בקצת מאמץ, לבקש סליחה ברצינות מהקב"ה, והוא כבר סולח ומטהר אותנו מכל זה, אנחנו צריכים להחליט שמכאן והלאה אנחנו מתנהגים אחרת, להתחרט באמת ולהראות שאנחנו רוצים באמת לחזור בתשובה.

לערוך מחשבות איך בכל יום בשנה הבעל"ט נהיה אנשים אחרים

לכל אחד נתנו משמיה אפשרות לשנות את עצמו, והקב"ה קבע לנו את הזמן הזה, הוא מחכה לכל אחד שיבוא אליו, ומר"ח אלול אפשר להתחיל ולעמוד בתור, זה נסגר ביום כיפור, אבל עד הנועילה הכל פתוח אין גבול כמה שהאדם יכול להשיג, עכשיו זה שעת רצון, שעת רחמים, אנו צריכים לעשות את המעשה מצידנו, והקב"ה יטהר אותו.

מעכשיו ננצל כל רגע למחשבה, איך אחרי יום כיפור נהיה אנשים אחרים, שכל אחד יבחר לעצמו מצוה לעשותה בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו, בכל יום מצוה אחת. יש בשנה הרבה ימים ובכל יום אפשר להתקדם במצוה אחת, בלימוד התורה, בתפילה, בברכות, בבין אדם לחברו, כבוד המצוות, הכל תלוי בזה. כל מצוה שלא עושים אותה עם תשומת לב - על פי רוב האדם יכשל בה, ונתנו לנו מן שמיא יום אחד לתקן את זה, יום שאפשר להשתנות.

ביום כיפור אנחנו נמצאים בעולם אחר, עולם התיקון, קיבלנו את הכלים להכל, ומי שבאמת רוצה לתקן את עצמו יש הבטחה מהקב"ה לתקן ולטהר אותנו. אם אנחנו נשכיל עכשיו לקחת את כל מה שניתן לנו, וודאי שכולנו ניכנס בעולם של חיים, חיים מלאים, וכל הרמ"ח והשס"ה יחיו עם המצוות, נחיה בעולם אחר, עולם של תורה ומצוות, שמחת התורה ושמחת המצוות.

(ערב יום הכיפורים תשפ"ד)

בענין שהחיינו ליום הכיפורים

"מה יין משמח את הלב כך דברי תורה משמחים את הלב, שנאמר (תהלים י"ט, ט) 'פקודי ד' ישרים משמחי לב'."

ומעתה נראה דכשלוש חס"ת והיין נמשל לתורה, א"כ הס"ת הוא במקום הכוס. וגדר לקחת הספר תורה בכניסת היום הוא מעין קבלת התורה מחודשת, שהרי ביו"כ ניתנו לוחות שניות ונחרצו ישראל, ובזה אנו מקבלים ע"ע התורה מחדש, וזה מהות היום, וא"כ התורה היא הגדרת היום והיא המעשה קידוש היום.

והנה מלשון המ"מ מבואר שרק הש"צ אומר זמן "וכל הקהל עונין ויוצאין בכך", אולם מנהגינו שכ"א מברך לעצמו שהחיינו, והש"צ מסיים בקול ועונים אמן על ברכת שהחיינו שלו. ונראה דהטעם שמקפידים על עניית אמן על ברכת הש"צ אף שכל אחד בדרך כבר בעצמו, זהו משום שהש"צ מחזיק את הס"ת, וא"כ הברכה על הס"ת היא שהחיינו של הש"צ, ובכדי שברכת כל הקהל ג"כ תהיה על הס"ת לכך מקפידים כל הקהל לענות אמן על ברכתו.

ולפי"ז באמת אה"נ והשהחיינו הוא חלק מהקידוש, וכמו בכל קידוש יו"ט, אלא דבכל יו"ט הברכה היא על כוס הקידוש וביו"כ שאין כוס הקידוש נעשה על הס"ת.

ובאמת הרמב"ם (שם בהל' י"ח) כלל את יו"כ עם כל השבתות ויו"ט "כשם שמקדישין בלילי שבת ומבדילין במוצאי שבת כך מקדישין בלילי ימים טובים ומבדילין במוצאי יום הכיפורים שכולם שבתות ד". הרי לנו דגם יו"כ איכלל עם שבתות ויו"ט, וגדר שהחיינו הוא שהחיינו דקידוש, ולכך אומרים שהחיינו על התורה כיון שא"א לאומרו על הכוס. כתבי התלמידים המובאים במדור זה, נאמרו בדרך מו"מ בדרכי של תורה, ולא כעסק הלכה

קשה ביום אחד להגיע לדרגה הזאת, צריך כוחות עצומים לזה, קשה להגיע להחלטה ברורה ואמיתית שנתנה אחרת ממה שהתנהגנו עד היום, אפשר להוסיף ולשנות, אבל קשה מאוד להגיע להחלטה אמיתית לשנות את החיים לגמרי.

יש לנו הרבה מצוות עשה והרבה מצוות לא תעשה, וכבר הזכרנו את דברי רבנו יונה שכותב (שער א' ו') "אך כל אשר אינו נזהר מחטא ידוע ואינו מקבל על נפשו להשמר ממנו, גם אם הוא מהעונות הקלים, אף על פי שהוא נזהר מכל העבירות שבתורה, קראוהו חכמי ישראל (חולין ד') "מומר לדבר אחד", ואת פושעים נמנה, וגדול עונו מנשא". וה"ה לאדם שעושה מצוה אחת בכל כוחו תמיד, הוא נקרא "עבד לדבר אחד", יש לו עבדות במצוה הזאת.

כל אחד יקח מצוה אחת שרוצה להתחזק בה, לקחת מצוה אחת שהוא רוצה לקיים אותה כראוי, להיות זריז יום אחד, להיות זריז במצוות, להרגיש שהמצוות הם כחדשים, דבר חדש, והיום נצטוונו עליהם, לבחור מצוה אחת, ולעשות אותה בצורה הזאת.

המושגים שלנו היום חלשים יותר, אבל מי שבאמת רוצה לקחת לעצמו דבר מעשי, שבכל יום מימות השנה ירגיש לעצמו כאילו היום ניתנו, ולכוון את זה על מצוה מסוימת באותו היום, מצוה שהוא רוצה לקיים יותר טוב, להתמקד בה באותו היום על המהלך הזה (בקלם היה דבר שנקרא "עשירי קודש", כל יום עשירי הוא יום של חזיון יותר).

דוגמאות לחיזוק קיום המצוות בהרגשת "היום"

בכל יום מימות השנה אפשר לבחור מצוה ולקיים אותה בכל הכוח, במהלך של "היום", כל מצוה שהיא, אפשר לברך ברכת המזון כרגיל, ואפשר לברך אותה בהרגשה של "היום", שהיום הבטחנו שאנחנו מברכים ברכת המזון, שהיום נצטוונו על זה, לחשוב על זה כמה רגעים, להתבונן בזה, ואז הברכה תראה אחרת.

מי שירגיש יום אחד הרגשה של היום נצטוונו על "ואהבת לרעך כמוך", כשיעבור משהו לידי הוא יתעניין בשלומו, באמת יהיה אכפת לו ממנו, הוא ירגיש שהיום הוא הבטיח לקיים את זה, וממילא הוא צריך לעשות כל תצדקי כדי לקיים את זה.

כך זה בכל מצוה ובכל פרט ופרט, קשה מאוד לקחת על עצמו את כל התורה והמצוות בדרך הזאת, אבל אפשר לקיים את זה בפרטים, יום אחד כל אחד יכול לקחת את זה על עצמו, כל יום עם מצוה אחרת שעליה מסורים בכל הכוח, כל אחד יכול לקחת מצוה אחת בהבטחה זמנית. מי שעושה את זה הוא בכלל "עושה תשובה", הוא בדרך, הוא עבד ד', הוא כבר נמצא בדרך העליה.

כתב הרמב"ם (פ"כ מהל' שבת הכ"ג - אחר שכתב הלכות הקידוש בשבת וביו"ט) "כל לילי יום טוב ובליל יום הכיפורים אומרים שהחיינו". וכ' המגיד משנה "בעירובין ס"פ בכל מערבין (דף מ:): והלכתא אומרים זמן בר"ה ויו"ה כ"כ. ופי' ביה"כ אין אומרו על הכוס והכי איתא התם והלכתא זמן אומרו אפילו בשוק. ונהגו במקומותינו שש"צ מוציא ס"ת ואומר זמן וכל הקהל עונין ויוצאין בכך ובימים טובים אומרו על הכוס אחר קידוש וכבר נתבאר כן בסמוך בדברי רבינו". ומבואר דביו"כ מאחר וא"א לומר שהחיינו על הכוס, מעיקר הדין יכול לאומרו אפי' בשוק ללא כוס, אך נהגו שמוציאין ס"ת ואומרים על הס"ת.

ומשמע דהברכה על הס"ת היא ענין אחד כברכת הקידוש. ויש להבין מה עניינו של הס"ת במקום כוס, ועוד יל"ע לו היה כוס ביו"כ מהו גדר שהחיינו על הכוס, דהרי כל מה דבעינן כוס בכל ברכת שהחיינו הוא משום דהשהחיינו הוא חלק מהקידוש, וכיון שהקידוש נעשה על הכוס ממילא גם שהחיינו הוא על הכוס, אך ביו"כ דבלא"ה אין קידוש על הכוס, מדוע נצריך שהשהחיינו יהיה על כוס (והס"ת הוא 'במקום' הכוס).

ונראה בזה דיסוד קידוש הוא שבח והודאה על היו"ט וממילא אומרים ג"כ שהחיינו על היום, לשבח על שהגענו ליום זה מזמן לזמן, וביו"כ דא"א כוס גדר הס"ת הוא עפ"י דברי הגבאי (ישעיה נ"ה, א') "הוי כל צמא לכו למים ואשר אין לו כסף לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלוא כסף ובלוא מחיר יין וחלב", ויעווי"ש ברד"ק שכו' "נמשלה תורה ליין מה יין משמח הלב כמו שנאמר ויין ישמח לבב אנוש אף דברי תורה כן שנאמר פקודי ד' ישרים משמחי לב", והמקור להא דנמשלה התורה ליין הוא בספרי דברים (פרשת עקב פסקא מח ד"ה (כב) כי) עה"פ "כי טובים דודיך מיין" (שיר השירים א', ב)

י"ד ע"י מכוון צור התורה

לתרומות והנצחות:

02-302-4186

לקבלת הגיליון מידי שבוע באמייל:

mzh0747@gmail.com

ברכת נצח חתונה טובה

נשגור קציה הרבנים האגונים שליט"א

העומדים בכל ימות השנה ליעוץ והוצאת

תורת ועשיית רבני הגדול גרן שליט"א

לעילוי נשמת

מרת אסתר מלכה ע"ה

בת הרה"ח ד' יעקב ירוחם הי"ד נחשי

נלב"ו י"א תשרי תשע"ה

נותרם ע"י נכדה יקדוה רבי א.ד.ר. שליט"א ותשפ'

לעילוי נשמת

הרה"ג רבי יצחק זצ"ל

בן רבי משה אריאל

נלב"ו י"א תשרי תשע"ב

נותרם ע"י בני יקדוה הר"ג רבי שלום שליט"א